

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури
Кафедра логопедії

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ

*МАТЕРІАЛИ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*

25 травня 2023 року

м. Суми

УДК 376.091:159.9+615.8] (06)

A43

*Рекомендовано до друку згідно рішення Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол №12 від 26.06.2023 року)*

Редакційна колегія:

Ю. О. Лянной – доктор педагогічних наук, професор;
М. О. Лянной – кандидат педагогічних наук, професор;
О. Ю. Кудріна – доктор економічних наук, професор;
А. І. Кравченко – кандидат педагогічних наук, професор;
Л. В. Мороз – кандидат педагогічних наук, доцент;
Л. Л. Стахова – кандидат педагогічних наук, доцент;
К. О. Зелінська-Любченко – кандидат педагогічних наук, доцент;
І. В. Кравченко – старший викладач;
О. В. Ласточкина – кандидат педагогічних наук, доцент;
Т. Г. Харченко – кандидат психологічних наук, доцент;
В. А. Литвиненко – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. В. Лянна – кандидат педагогічних наук, доцент;
Н. В. Кукса – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. М. Звіряка – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент;
Д. В. Бермудес – кандидат педагогічних наук, доцент;
І. С. Зігунова – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. І. Калиниченко – доктор медичних наук, професор;
О. А. Томенко – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор;
О. О. Феденко – головний спеціаліст управління освіти і науки Сумської міської ради з питань дошкільної освіти.

A43 Актуальні проблеми спеціальної педагогіки, психології та фізичної терапії : матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25 травня 2023 року, м. Суми). – Суми : ФОП Цьома С. П., 2023. – 313 с.

У статтях розглядаються актуальні проблеми наукових пошуків здобувачів освіти з питань теоретичних та експериментальних досліджень у галузях спеціальної педагогіки, психології та фізичної терапії.

УДК 376.091:159.9+615.8] (06)

© Колектив авторів, 2023

© ФОП Цьома С. П., 2023

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ, ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ СЕРЕД ОСІБ
З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Каріна АНИЩЕНКО	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ.....	8
Катерина БЕЙ	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ НЕДОСТАТНІСТЮ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	11
Дарина БЕРЕЗЮК	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ З УРАХУВАННЯМ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	15
Лариса БУРЯК	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АКТИВНОГО СЛОВНИКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЛЕГКОГО СТУПЕНЯ	18
Богдана ВАСИЛЕНКО	
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ООП	30
Дар'я КАПРАН	
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	34
Аліна КОСТЮК	
СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ ЯК СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	38
Юлія КРИКУН	
МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ МАКОТО ШІЧІДИ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	43
Валерія КУЗЬМЕНКО	
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	47
Анна ЛЕЛЮХ	
ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	51
Олена ЛУБЕНСЬКА	
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ ПИСЬМА ТА ЧИТАННЯ.....	54
Людмила МАЛІНІНА	
АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У ДІТЕЙ З МОВЛЕННЕВИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ КОНСТРУКТИВНОЇ ГРИ.....	58
Юлія МАЛЬЦЕВА	
ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ, ЩО ГОТУЮТЬСЯ ЙТИ ДО ШКОЛИ.....	64

Наталія НІКОЛАЄВА ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ СКЛАДАННЯ ОПИСОВИХ РОЗПОВІДЕЙ ЗА КАРТИНКАМИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ППР	69
Яна НОВИК АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	77
Анастасія ПОВОРОЗНЮК ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОРЕКЦІЙНО – РОЗВИВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ДІТЬМИ-ЛОГОПАТАМИ У ФОРМАТІ ОНЛАЙН	82
Ярина ПРИЩЕПА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ З ВАДАМИ МОВИ.....	86
Катерина РАДІОНОВА ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ВИНИКНЕННЯ МОВЛЕННЕВИХ ПОРУШЕНЬ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	90
Тетяна СНЕЖКО ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СЛОВОТВОРУ В ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	94
Анастасія ТЕМЕЦЬ, Єлизавета КРИКУН СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА: ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО?.....	99
Тетяна ЧЕПЕЛЬ ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	104
Вікторія ШТАГЕР ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДО ДІТЕЙ З РІЗНИМ РІВНЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ.....	108
Світлана ЯНКО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	113

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ТА ДОРОСЛИМ

Софія АЛЬБОТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ	120
Вікторія БАНЬКА СТИМУЛЯЦІЯ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ	125
Ірина ГОЛОБУРДА ЛОГОРИТМІЧНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	129
Любов ГРИНИШИН ЛЕПБУК ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	135
Оксана ДОВГОПОЛ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЛЕПБУКІНГУ В КОРЕКЦІЙНО- РОЗВИТКОВІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА	138

Олена ДОВГОПОЛ	
РОЗВИТОК ПРОСОДИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ.....	143
Юна ДОМБРОВСЬКА	
ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....	148
Лариса КАМЕНЄВА	
ВІД СВІДОМОГО ЧИТАННЯ ДО УСПІШНОГО НАВЧАННЯ.....	152
Дар'я КАСЬЯНЕНКО	
ОГЛЯД МЕТОДІВ РОБОТИ В ОНЛАЙН ПРИ КОРЕКЦІЇ ДИСЛЕКСІЙ.....	156
Поліна КОЛБАСЕНКО	
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....	161
Тетяна КОМЕНДАТЕНКО	
КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ПОДОЛАННЯ АФАЗІЇ.....	164
Карина КРИВОНОС	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ.....	169
Ірина ЛОЙЧЕНКО	
ВИКОРИСТАННЯ КОРЕКТУРНИХ ТАБЛИЦЬ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЇ ТА АВТОМАТИЗАЦІЇ ПОРУШЕНИХ У ВИМОВІ ЗВУКІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	174
Тетяна МАТВІЄНКО	
ЛОГОРИТМІКА В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.....	178
Ірина МАГЕЙ	
КОМУНІКАТИВНИЙ ПАСПОРТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	182
Ольга МОВЧАН	
РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ.....	186
Наталія ОМЕЛЬЧЕНКО	
ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОЛЬКЛОРУ В ЛОГОКОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ ЗІ СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ.....	191
Альона ПЕРВУШКІНА	
РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	195
Юлія САЄНКО	
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАКОРДОННИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИСПРАКСІЇ У ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	199
Альона СИЛКА	
РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	204
Марія СМАГЛЮК	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ.....	209
Наталія СТРИЖАК	
СТАН ЛЕКСИЧНОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ..	212

УДК 376-056.29-
053.2:796.012.2:81'234(1-87)(091)

Юлія САЄНКО

здобувачка вищої освіти ОС Магістр
спеціальності
«Спеціальна освіта. Логопедія»
Науковий керівник –
Людмила МОРОЗ
кандидат педагогічних наук, доцент
СумДПУ імені А. С. Макаренка

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАКОРДОННИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИСПРАКСІЇ У ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У статті представлені історичні аспекти становлення і розвитку поняття диспраксія за кордоном. Висвітлено погляди багатьох зарубіжних неврологів, психологів, педагогів-дефектологів, логопедів, педагогів та інших фахівців щодо даної проблеми.

Ключові слова: диспраксія, порушення мовлення, моторна слабкість, труднощі рухового навчання, сенсомоторна дисфункція

Постановка проблеми. Диспраксія – це так званий синдром «незграбної дитини», відхилення у координації рухів, які можуть бути спричинені порушенням функцій нервової системи, травми головного мозку або наслідками інших захворювань. Також не треба забувати, що цей розлад може бути спричинений негативними факторами, включаючи генетичні чинники.

Цей комплекс порушень (диспраксія) вивчався і продовжує вивчатися різними фахівцями, зокрема, неврологами, психологами, педагогами-дефектологами, логопедами, педагогами і т.д. Вони досліджують причини і механізми розвитку диспраксії, розробляють методики діагностики та лікування цього порушення, а також рекомендують підходи до роботи з людьми, які мають диспраксію.

Порушення координації руху було описано під різними назвами, включаючи мінімальний церебральний

параліч, мінімальну мозкову дисфункцію, синдром незграбної дитини, диспраксію розвитку, сенсорну інтегративну дисфункцію та легкі моторні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Диспраксія вивчалась багатьма вченими з різних галузей наук: нейрології, психології, психотерапії та інші, а також включаючи логопедів та педагогів. Вони вивчали причини та механізми диспраксії, а також розробляють методи діагностики та лікування цього розладу.

Мета статті – більш детально дослідити історичні аспекти становлення і проблеми вивчення диспраксії за кордоном.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розлади нервової системи, безсумнівно, були присутні у людини здавна і, також, були описані багатьма науковцями та лікарями. Перший хто описав порушення координації розвитку був Кольєр, який у 1900 році опублікував свої дослідження у звіті про «вроджену поганість розвитку». Він вперше описав концепцію моторного розладу розвитку та використовував термін «congenital maladroitness» – «вроджена поганість», щоб описати проблеми розвитку моторики. З 1925 року лікарі та терапевти Франції помітили, що багато дітей з обмеженими можливостями демонструють рухову незграбність. Вони називали цей стан «моторною слабкістю» або «психомоторним синдромом».

Ортон у 1937 році дослідив аномальну незграбність, як одне з шести найбільш поширених розладів розвитку і дав визначення як «одне з шести найпоширеніших розладів розвитку, що демонструє явне порушення праксису».

У своїй книзі «Проблеми читання, письма та мовлення у дітей» він підсумовує десятирічне інтенсивне дослідження, розпочате в Психопатичній

лікарні штату Айова та продовжене у Фонді Рокфеллера, а також під час Проєкту вивчення мови Неврологічного інституту Нью-Йорка. У розділі I «Втрата мови у дорослих як ключ до розладів розвитку у дітей», Ортон розглядає проблему одностороннього домінування головного мозку, різні етапи функціонування головного мозку та згадує про алексію, слухову афазію, моторну аграфію, моторну афазію, апраксію.

Матеріали II розділу «Окремі порушення розвитку мови у дітей» зацікавили нас там, що допомагають визначити форми розвитку перерахованих вище синдромів, заїкання в дитячому віці, комбіновані або змішані синдроми, спадкові фактори, а також емоційні реакції та моделі поведінки, що розвиваються через мовні труднощі.

У розділі III «Інтерпретація та лікування деяких розладів мови у дітей» йдеться про чітку інтерпретацію різних синдромів, необхідність правильного клінічного спостереження та глибших нейроанатомічних, нейрофізіологічних і нейропатологічних досліджень, а також про методи лікування кожного з різних синдромів.

Ортон доводить, що дефекти в розвитку мовних функцій можуть виникнути через відхилення в процесі встановлення односторонньої переваги мозку в окремих областях, а також, що використання спеціальних методів навчання може сприяти покращенню стану хворого і у 1966 році ним був запропонований термін «мінімальна мозкова дисфункція» для напевно неврологічно-нормальних дітей з дефіцитом уваги або координації [11].

Анна Джин Айрес (1972) (американський ерготерапевт, психолог) припустила, що порушення координації рухів може бути результатом неефективної організації сенсорної

інформації в центральній нервовій системі («розлад сенсорної інтеграції»), і розробила діагностичні тести та протоколи лікування. Вона визначала диспраксію як розлад сенсорної інтеграції, що перешкоджає здатності планувати та виконувати кваліфіковані або незвичні рухові завдання. Айрес стверджувала, що діти з диспраксією можуть досягти високого рівня навичок у певних видах діяльності, якими вони займаються; однак ці навички були дуже специфічними і не поширювалися на інші подібні види діяльності. [1; 12].

Видатний лікар того часу Гіббс у 1978 році описав синдром «незграбної дитини», при якому головною причиною є диспраксія, нездатність виконувати рухові дії, незважаючи на нормальну силу і відчуття. Він описав дітей з диспраксією як дітей, у яких виявлені порушення виконання рухів, незважаючи на нормальний інтелект і нормальні результати під час звичайного неврологічного обстеження. Іншими термінами, запропонованими для цього поняття, є апраксія розвитку, розлад уваги та моторного сприйняття, диспраксія розвитку, перцептивно-моторна дисфункція, труднощі рухового навчання та сенсомоторна дисфункція. [4].

Лише у 1980-х роках уперше було використано термін диспраксія, а також були створені благодійні організації, щоб допомагати людям і привертати увагу суспільства до цього захворювання. Фонд Dyspraxia, тоді був відомий як Dyspraxia Trust, і був заснований у 1987 році, а у 1989 році, завдяки петиціям активістів цього фонду, термін «синдром незграбної дитини» був назавжди скасований.

Диспраксію також вивчали такі вчені-лікарі, як Харольд Левітан, Джеймс Кеннер, Марі-Жозе Гросс та інших спеціалістів у галузі психології та неврології.

Саме Харольд Левітан (американського невролог та психіатр) зробив величезний внесок у дослідження та лікування диспраксії. Він вивчав різні форми диспраксії, включаючи апраксію, атаксію та агнозію руху. Левітан також дослідив ефективність різних методів лікування диспраксії, в тому числі фізичної терапії та психотерапії.

У своїх наукових роботах Харольд Левітан досліджував причини диспраксії, надавав рекомендації з діагностики та лікування цього розладу, а також описував різні методи і техніки, які можуть допомогти людям, з диспраксією, покращити свої навички комунікації, навчання та поведінки. Крім того цінними є його нариси та рекомендації для педагогів, батьків та інших професіоналів, які працюють з дітьми та дорослими з диспраксією.

На думку Харольда Левітана причини виникнення диспраксії можуть бути різними і багатоплановими. Він виділяв кілька факторів, які можуть сприяти розвитку диспраксії, це включає в себе: генетичні відхилення, проблеми в розвитку мозку під час вагітності або пологів, а також несприятливі умови розвитку дитини в ранньому віці, а саме відсутність уваги з боку батьків та оточуючих. Він також відзначав, що диспраксія може бути пов'язана з іншими розладами, такими як дислексія або аутизм.

Книга Харольда Левітана «Диспраксія: причини, діагностика та лікування» є однією з найбільш вагомих досліджень в області диспраксії того часу. Вона містить опис різних типів диспраксії, такі як дисграфія, дислексія та дискалькулія, і пояснює, як хвороба впливають на навчальний процес, життя людини, а також детальну інформацію про причини цього розладу, методи діагностики та лікування. У своїх наукових нарисах Левітан запропонував рекомендації для навчання дітей з диспраксією, включаючи використання різних

методів і технік, які допомагають їм подолати труднощі в навчанні.

Нашу увагу привернула наукова монографія Харольда Левітана «Диспраксія: теорія, діагностика та лікування», яка присвяченою проблемі диспраксії – порушенням координації рухів, які можуть виникнути у дітей і дорослих. У книзі автор розглядає основні теоретичні аспекти диспраксії, методи діагностики та лікування цього розладу. Книга призначена для фахівців в галузі медицини, психології та педагогіки, а також для всіх, хто цікавиться проблемами розвитку та здоров'я дітей і дорослих.

Американський психіатр Джеймса Кеннера був одним із перших, хто описав аутизм як окремий розлад в 1943 році. Він зробив значний внесок у дослідження аутизму та інших розладів пов'язаних з розвитком мозку і розробив шкалу для діагностики аутизму, яка стала використовуватися в медичній практиці.

Але нас зацікавили його дослідження саме в області диспраксії, в яких використовувався комплексний підхід до оцінки та лікування цього розладу. Він розробив методи, які допомагають дітям з диспраксією поліпшити свої навички комунікації, моторики та соціальної адаптації. Кеннер також вивчив вплив середовища, стресу, нестача сну та харчування на розвиток диспраксії.

Марі-Жозе Гросс (французький нейропсихолог) розробила методіку оцінки та лікування диспраксії у дітей і дорослих, засновану на аналізі рухів і координації. Її дослідження та висновки допомогли краще зрозуміти патогенез захворювання і розробити більш ефективні методи лікування.

«Методика Гросс» – включає в себе різні вправи та ігри, які допомагають дітям поліпшити свої навички координації рухів і моторику. Вона заснована на принципі «рух – це ключ до навчання» і стверджує, що рух є

основою для розвитку когнітивних функцій, таких як увага, пам'ять і мислення.

Методика Марі-Жозе Гросс стверджувала, що диспраксія – це не відсутність інтелекту, а порушення координації рухів, що може призвести до проблем при спілкуванні, письмі, читанні та інших аспектах життя дитини. Її методика враховує індивідуальні потреби кожної дитини та пропонує індивідуальний підхід до лікування диспраксії. Методичні розробки включають в себе ігри з м'ячами та іншими предметами, масаж, вправи на балансування, вправи на координацію рухів, а також різноманітні активності, які допомагають розвивати моторику та координацію у дітей з диспраксією. Під час занять за допомогою цієї методики використовуються такі елементи, як музика, ігри, різні предмети та матеріали, які допомагають дитині розвивати свої моторні навички та покращувати сприйняття навколишнього світу. Ця методика враховує індивідуальні потреби кожної дитини і може бути адаптована під його конкретні потреби. Вона може бути використана, як в домашніх умовах, так і в спеціалізованих центрах. Ці розробки отримали широке використання в світі та вважаються одними з найбільш ефективними при лікуванні диспраксії у дітей.

До вчених, які займались дослідженням диспраксії також відноситься доктор Мел Левін – професор педіатрії в медичній школі Університету Північної Кароліни в Чапел-Хілл, штат Північна Кароліна. Він є співзасновником All Kinds of Minds, некомерційного Інституту з вивчення особливостей процесу навчання. Крім того, він є автором багатьох книг, у тому числі «Розум за часом» і «Міф про лін». У цих книжках він підтверджує думку про те, що диспраксія не є проявом ліні або небажання вчитися, а

скоріше фізіологічний розлад, який вимагає спеціального підходу до навчання і підтримки батьків та вчителів.

У книзі «Розум за часом» автор стверджує, що низька продуктивність – у школі чи на роботі – може бути спричинена справжньою проблемою, дисфункцією нервового розвитку. Незважаючи на це, незліченна кількість людей була стигматизована несправедливими звинуваченнями в ліні і багато з них дорослі, які все ще несуть емоційні шрами зі шкільних років [9].

У «Міфі про лін» доктор Левін описує, як ми можемо помітити, дисфункції нервового розвитку, які можуть спричинити «провал», як він це називає, у школі чи на роботі. Автор виділяє сім форм дисфункції, які перешкоджають продуктивності. Він описує методику за допомогою якої можна вчасно виявити проблеми і це веде не до звинувачень у лінощі та моральних поразках, а до покращення якості роботи. Левін дав практичні поради і описав, як розвивати сильні сторони людей з дисфункцією і підвищувати їх продуктивність у навчання та роботи [10].

Розкриваючи питання історії розвитку та вивчення диспраксії ми не маємо оминати таких вчених, як: Дороті Бішоп (британський психолог, яка досліджувала мовні порушення, включаючи диспраксію); Кейт Леннокс (британський педагог, яка досліджувала методи навчання дітей з диспраксією); Маргарет Сембл (шотландський медик, яка досліджує диспраксію та інші порушення розвитку у дітей).

Бішоп проводила дослідження в галузі диспраксії, включаючи її діагностику та лікування, а також вивчала порушення мови, пов'язані з аутизмом та дитячий церебральний параліч. Вона також є відомим автором багатьох наукових статей та

книг у галузі мовного розвитку та мовних порушень.

Дороті Бішоп проводила дослідження в галузі диспраксії, яка є одним із видів мовних порушень, досліджувала причини та наслідки диспраксії, а також розробила методики діагностики та лікування цього порушення. Вона також звернула увагу вплив спадкових і середовищних факторів на розвиток диспраксії [2; 3].

Нашу увагу також привернула Кейт Леннокс, яка є засновницею «The Dyspraxia Foundation» – благодійної організації, яка поширює інформацію про диспраксію та надає підтримку дітям та дорослим з цим порушенням.

Леннокс також є автором книги «Розуміння моторних навичок у дітей з диспраксією, аутизмом та іншими порушеннями навчання: Посібник із покращення координації», дає корисні поради і перелік прави для дітей з диспраксією та іншими порушеннями розвитку. Авторка звертає увагу на те, що проблеми з координацією часто ускладнюють повсякденну діяльність для дітей із вадами навчання. Цей доступний посібник пропонує практичні стратегії та поради, як допомогти дітям із проблемами координації.

Вона пояснює, як розпізнати нормальний і ненормальний моторний розвиток, а також пропонує конкретні навчальні стратегії, які допоможуть дітям із проблемами координації досягти успіху в навчанні, на ігровому майданчику та вдома. Леннокс описує широкий спектр терапевтичних методів і надає повний перелік рекомендацій щодо практичної роботи з дітям із порушеннями моторики.[8]

Ще одна книга цієї авторки заслуговує на увагу. Це практичний посібник «Як допомогти незграбній дитині: стратегії для маленьких дітей з порушеннями моторики» який розроблений для батьків і спеціалістів,

які працюють з дітьми із затримкою координаційного розвитку. Ліза Курц пропонує замість того, щоб зосереджуватися на одній конкретній системі лікування, різноманітні способи вирішення проблем координації рухів і розвитку, а також обговорює суперечливий характер терапії для цих дітей. У посібнику надані конкретні навчальні стратегії, які підходять як для батьків, так і для фахівців вузької направленості [7].

Під час дослідження наукових нарисів ми звернули увагу на роботи Френсіс Бомонт, яка досліджувала диспраксію та нейро-різноманітності. Вона заснувала Dyspraxia UK у 2010 році, щоб задовольнити потребу дослідження та діагностики дорослих із диспраксією (також відомим як розлад координації розвитку). Фахівці центру Dyspraxia UK надають практичні рекомендації вчителям і ерготерапевтам, а також допомагають краще зрозуміти реальні проблеми, з якими стикаються діти та дорослі з диспраксією.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Аналізуючи дослідження зарубіжних науковців, які займалися вивченням диспраксії, ми зробили висновок, що порушення координації розвитку також називають «мінімальною мозковою дисфункцією», або використовують інші назви: апраксія, диспраксія, диспраксія розвитку, «труднощі рухового навчання», перцептивно-моторна дисфункція та сенсомоторна дисфункція.

В даний час Всесвітня організація охорони здоров'я визначає порушення координації розвитку як «Специфічний розлад розвитку рухових функцій» [6].

Диспраксія (або розлад координації розвитку) – це складний неврологічний стан, який впливає на координацію м'язів або усвідомлення того, де ваші кінцівки знаходяться в просторі. Можуть бути затримки розвитку

в одних сферах, але підвищена чутливість або здібності в інших. Диспраксія існує як стан самостійно, але часто зустрічається разом із гіперрухомістю суглобів, дислексією, дискалькулією або синдромом Аспергера. Діагностика та корекція на ранніх стадіях розвитку людини дуже важлива, тому вивчення цієї хвороби є дуже актуальною в наш час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ayres A.J. Types of sensory integrative dysfunction among disabled learners. *The American Journal of Occupational Therapy?* 1972. 26 (1). P.13-8.
2. Bishop, D. V. M.; North, T.; Donlan, C. Nonword Repetition as a Behavioural Marker for Inherited Language Impairment: Evidence from a Twin Study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 1996. 37 (4) P. 391-403.
3. Bishop, D. V. M.; Snowling, M. J. Developmental Dyslexia and Specific Language Impairment: Same or Different? *Psychological Bulletin*. 130 (6): 2004 P. 858-86.
4. Gibbs J, Appleton J, Appleton R Dyspraxia or developmental coordination disorder? Unravelling the enigma. *Archives of Disease in Childhood*. 92 (6), June 2007. P. 534-539
5. Gillberg C, Kadesjö B Why bother about clumsiness? The implications of having developmental coordination disorder (DCD). *Neural Plasticity*. 10 (1-2) P. 59-68.
6. Henderson S.E., Henderson L Toward an understanding of developmental coordination disorder: terminological and diagnostic issues. *Neural Plasticity*. 10 (1-2), 2003. P. 1-13.
7. Lisa A. Kurtz How to Help a Clumsy Child: Strategies for Young Children with Developmental Motor Concerns(Paperback), 2003.
8. Lisa A. Kurtz Understanding Motor Skills in Children with Dyspraxia, ADHD, Autism, and Other Learning Disabilities: A Guide to Improving Coordination (JKP Essentials), 2007.
9. Mel Levine A Mind at a Time Reprint 2002.
10. Mel Levine The Myth of Laziness 2004.
11. Willoughby C, Polatajko H.J. «Motor problems in children with developmental coordination disorder: review of the literature». *The American Journal of Occupational Therapy*. 49 (8), September 1995. P. 787-94.

УДК 376-056.264-053.4:81'233:37.015.3

Альона СИЛКА

здобувачка вищої освіти СО Магістр спеціальності

«Спеціальна освіта. Логопедія»

Науковий керівник –

Катерина ЗЕЛІНСЬКА-ЛЮБЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент

СумДПУ імені А. С. Макаренка

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розкривається сутність і значення зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку, психологічні та педагогічні погляди на його розвиток у закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: зв'язне мовлення, розвиток, діти старшого дошкільного віку, психологічні та педагогічні погляди.

Постановка проблеми. Упродовж останнього десятиріччя в центрі пильної уваги багатьох досліджень у галузі дошкільної освіти є розвиток зв'язного мовлення, адже мова – явище суспільно унікальне – виступає засобом спілкування, пізнання і впливу, осередком духовної культури народу, основною формою виявлення національної та особистісної самосвідомості. Дослідження актуальних питань зв'язного мовлення сприятиме розробленню ефективних програм і методик розвитку зв'язного мовлення у дошкільників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку зв'язного мовлення дошкільників не є новою. Її розглянуто класиками наукової думки і сучасними науковцями у різних аспектах: у психологічному (С. Рубінштейн, Г. Леушина, І. Синиця, О. Леонт'єв, П. Блонський, А. Бородич та ін.); педагогічному (С. Русова, Г. Хріпкова, А. Павлова, В. Яшина, Г. Беленька, О. Богініч та ін.); лінгводидактичному (А. Богуш, Н. Гавриш, Ф. Сохіна та ін.).